

Poština
pavšalirana.Uredništvo
in
upravnništvo
lista je
v Ljubljani
Breg št. 12.
Telefon 119.

AVTONOMIST

Glasilo „Združenja slovenskih avtonomistov“.

Izhaja vsako soboto.

Celoletna na-
ročnina 50 — D
mesečna 5 — „
Imozemstvo
celoletno 100.
Posamezne
številke se ra-
čunijo po D 1 25
Inserati
se računajo:
pol str. 500 D,
manjši soraz-
merno. — Pri
malih oglaših
beseda 50 p.**Kaj hočemo?** Lastno zakonodajo na lastnih tleh vzrastlega sloven-
skega ljudstva!

Svetovni položaj.

Mi ne živimo kot samotari na kakem zapuščenem otoku, ampak živimo med ljudmi in med državami, kjer vse vre in kipi. Skušnja pa nas uči, da se taka gibanja ne ustavljajo ob državnih mejah, ampak se širijo navadno tudi preko državnih mej k sosedom, kjer povzroče nova gibanja in nove pokrete. Zato pa je dobro, če se vsaj od časa do časa ozremo okrog sebe in skušamo spoznati, kaj se pripravlja, da nas tok dogodkov ne najde nepripravljenih.

Če se oziramo po Evropi, vidimo, da je ta del sveta danes bolj nemiren kot je bil sploh kdaj prej. Po končani svetovni vojni so sicer državni poskusi v Parizu na mirovni konferenci Evropo urediti tako, da bi evropskim državam, starim in novim, zagotovili trajen mir, toda s svojim delom so dosegli ravno nasprotno: **Evropa ni bila še nikdar tako nemirna in ljudje po vseh evropskih državah še nikdar niso bili tako nezadovoljni kot so danes.**

Trdi mirovni pogoji, ki so jih Francozi naložili Nemcem, Francozom niso prinesli sreče. Francozi žive danes v večnem strahu pred nemškim maševanjem. Ker pa je Francozov komaj polovico toliko kot Nemcev, se Francozi silno oborožujejo. Francozi grade vedno nove bojne ladje vseh vrst, grade letno na stotine novih letal, v vojašnicah pa rede na tisoče vojakov. To stane ogromne milijarde. Teh milijard pa ne plačujejo samo Francozi, ampak jih plačuje skoro vsa Evropa.

Nihče namreč ne more vedeti, proti komu se utesne v danem slučaju francoska vojna sila obrniti. S posebno pozornostjo opazujejo francosko oboroževanje Angleži. Ti so v posebnem strahu zaradi francoskega letalstva. Zato tudi Angleži množijo svoje zračno brodogradnjo od leta do leta in angleški inženjerji in učenjaki ugibajo noč in dan, kako bi se morebitnega francoskega letalskega napada ubranili.

Na drugi strani se boji francoske vojne moči Italija. Tudi ta se pripravlja z vsemi sredstvi na bodočo vojno.

Italija reorganizira svojo mornarico, pomnožuje svoje letalstvo in ustanavlja posebne zavode za vojaško kemijo, da bi imela na razpolago dovolj strupenih plinov.

Ena najmočnejših vojaških sil pa je danes Rusija. Ruska rdeča armada je danes prvovrstna vojna sila, opremljena s pomočjo nemških inženjerjev in častnikov z najmodernejšim orožjem. Vse kaže na to, da Rusija v bodočem spopadu med evropskimi državami ne bo držala rok križem, ampak bo v tok dogodkov posegla z velikansko silo.

To vedno bolj naraščajoče oboroževanje Evrope ne more ostati brez posledic. Kadar se začne zbirati na nebu temni oblaki, začne prej ali slej deževati, če ne pride še do kaj hujšega.

Drugo zelo sumljivo znamenje, da se bliža nova nevihta, je naglo sklepanje raznih vojaških pogodb med evropskimi državami. Stare antante in stare srednjeevropske zveze ni več, zato pa imamo celo vrsto novih vojaških zvez. Nemci so zvezani z Rusijo, Francozi so že dobili ali pa bodo še dobili na svojo stran celo vrsto manjših držav, zlasti takih, ki so nastale na podlagi mirovne pogodbe (med temi je oziroma bo kmalu tudi Jugoslavija), Italijani pa so zvezani z Angleži in s Španci. Raznih vojaških zvez je danes v Evropi toliko, da jih človek že komaj zasleduje. Zgodovina nam pa kaže, da je običajna posledica še tako lepih „mirovnih“ in „obrambenih“ zvez vedno — nova vojna.

Tudi splošna nezadovoljnost s stanjem, ki so ga ustvarile mirovne pogodbe, in zlasti nezadovoljnost z obstoječimi gospodarskimi razmerami kar vpije po brzi in nagli rešitvi in po koreniti izpremembi, pa naj se potem sedanjí položaj spremeni na miren način ali pa, kar je še verjetnejše, nasilnim in krvavim potom.

Če motrimo torej današnji položaj s te ali z one strani, vedno prihajamo do zaključka, da nas bodo

že v doglednem času objeli novi vojni valovi in da smemo upravičeno računati na velike politične izpremembe v Evropi.

Tu pa nastane za nas Slovence važno vprašanje: **Kakšno stališče bomo zavzeli, ko se bo Evropa na novo urejala? Ali naj sledimo dose-
danji politiki, ki nam je vedno ubijala v glavo hlapčevstvo in tujo koman-
do, ali pa naj se pripravljamo na na-
stop v bodočnosti, da bomo tudi mi
uvaževani kot narod, ki ima iste
pravice do obstoja in življenja kot
drugi narodi?**

Kmet za kmete.

Naši bralci se gotovo še vsi spominjajo članka »Kaj ni prav?«, ki smo ga bili ponatisnili iz »Murske Straže«. Zaradi tega članka je padlo v raznih listih precej besed. V zadnji številki pa odgovarja pisec članka sam v »Pismu iz Kranjske« na razne opazke teh in onih listov. »Pismo iz Kranjske« slove:

»Spoštovani gospod urednik! Oprostite pisavi; roke so mi namreč utrujene od dela, ker sem kmečki človek. — Moj članek »Kaj v SLS ni prav?« je vzbudil v Izraelu precej nemira in vzdignil obilo prahu. Dobro je bilo, da je »Avtonomist« ponatisnil članek v celoti, kar je vzbudilo nemir pri gospodi pri »Slovenec«, ki si domišljuje, ako je s frazami in volilnimi gesli republike in avtonomije dobila večino, da sme pri nas vedriti in oblačiti. Četudi smo priprosti kmečki ljudje, imamo v glavah še zdravo pamet in se zavedamo tega, da smo državna velesila v notranji politiki in nikakor ne kimatevi gospodi v talarjih ali frakih. — Vaš in »Avtonomistov« odgovor je bil pisan popolnoma v smislu mojih misli in sta mi tako oba prihranila delo. — Značilno je, da ta gospoda ne pozna božje zapovedi: »Ne pričaj po krivem zoper svojega bližnjega!« — Mariborska »Straža« in »Gospodar« sta vendar glavni glasili štajerske SLS in logičnim zaključkom z vodstvom v zvezi. Celo na Kranjskem smo prepričani, da ste s svojo energično pisavo v prilog SLS mnogo pripomogli k »štimateam«, kar pa gospodje, ki imajo vero le na jezi-

Po naših mislih in po dosedanjih izkušnjah odgovor na to vprašanje ni težak.

Iz tega razmotrivanja pa sledi dalje, da je centralizem, ki nas sili pod tujo komando in ki nam ubija našo lastno samozavest, za Slovence največja poguba. Rešilna in upolna pa je za nas misel, da se nam bo z naporom vseh sil vendarle posrečilo pripomoči do zmage preureditvi naše države v **zmyslu federacije in republike**, ki je glavni pogoj naše bodoče politične vzgoje do samostojnosti in neodvisnosti.

ku, nikakor pa ne v srečo, nehvaležno zamolčijo in zvestega boritelja za čiste strankine ideje zapostavljajo in omalovažujejo. Napade na Vas smo vsi brali, »Slovenec« pa jih taji. Tudi so spustili v javnost besedo »članek, od nepoznanega človeka spisan«, dasi sem se podpisal in dostavil polni naslov. Nadalje piše »Slovenec«, da se damo nekateri, glede presoje SLS, preveč vplivati od nasprotnega časopisja. Kar se mojih misli v članku tiče, povdarjam, da so sad mojega razmišljanja in opazovanja, brez vsakega vpliva od katerekoli strani. Kar piše n. pr. »Jutro«, »Slov. Narod«, »Domovina« ali »Kmet. List« o SLS tega jaz nikdar ne vzamem za resno, ker vem, da je vse napisano iz strankarske mrznje, če pa kdo z dobrim namenom kaj kritizira in ožigosa, je pač drugače. Dalje se boji »Slovenec«, da mi, ki dopisujemo »Murski Straži« in »Avtonomistu« pomagamo izpodkopavati tla ne samo SLS, ampak še bolj krščanskemu kulturnemu nazoru. Naj pove »Slovenec«, kdaj sta ta dva lista proti temu nazoru še kaj napisala, če more.

Toliko o tem vprašanju, ki je vzbudilo viharja in hruma v Izraelu. Vsi odgovori »Slovenca« pa so le medla kapitulacija pred našimi dokazi in so kakor žaromet posvetili v politično temo in v jasni luči povedali od fraz zapeljanemu narodu: Kaj ni prav?

Zadnje čase se mnogo govori o razpustu narodne skupščine in o novih volitvah. Tudi pri nas na de-

LISTEK.

46

Kmečki punt.

Hrvaško napisal Avgust Senoa.

„Ker sem služil Heningovici in sem se ji s svojo plemiško častjo zavezal, ker vem, da je Susjed njena dedščina, ki ste ji jo Vi po krivici odvzeli.“

A, tako,“ je rekel Tahi in kimal z glavo. „toda ti, bratec, si iz okna streljal na moje ljudi in ubil konja ki mi je trikrat več vreden ko ti, razbojniška duša.“

Sem,“ je odvrnil Sabov, „ker so Vaši oboroženci proti božjim in človeškim postavam napadli moj plemiški dvor, da bi mi vzeli moje imetje. Jaz sem plemič, svoboden človek!“

Zakaj pa si potem pobegnil?“

„Ker ste proti meni poslali silno mnogo ljudi. Hotel sem se skriti na varnem mestu, da bi Vas pred plemenitaškim sodiščem tožil.“

„Aha! Tako! Tako!“ se je nasmehnil Tahi, „toda kje ste „a zgrabili, dragi moji?“ se je obrnil Tahi proti Petričeviću.

V neki kleti blizu Stubice,“ je odgovoril Petričević.

„Da,“ je nadaljeval Šimen, „ko smo po noči vdrli v njegovo hišo, smo naši par njegovih

čevljev in po njih izmerili njegovo sled. V snegu sem jo našel in sem ji sledil. Oborožence sem pustil skrite in sem šel za sledjo do kleti svojega starega znanca Ivana. Prestrašil se je, toda pomiril sem ga, rekoč, da grem iz Stubice k gospodu Gregorijancu in naj mi da prenočišče. Razgovarjala sva se o najinih službah in on mi je rekel, da bi rajši poginil, kakor od krvnika Taha — to so njegove besede! — vzel kako mrvico kruha ali kapljico vode. Padla je noč, prišel Petričević in tako smo ulovili miš in jo slekli, da bi ji med potom ne bilo prevroče. Tukaj ga inate!“

„Eh,“ je rekel Tahi in si zavihal brke, „prišel si mi v goste in tako te ne morem pustiti v tej zimi iz hiše, da bi mi še ozebel, kar Bog varuj! Dal ti bom stanovanje in ležišče, toda ker ne maraš od mene ne mrvice kruha, ne kapljice vode, pa bodi po tvoji volji. Ne bom te silil, lahko bi ti še škodilo.“

Sabov je vzdignil oči in Taha široko pogledal, ker ni razumel, kaj namerava z njim. Nazadnje se je zdramil in rekel:

„Gospod Franjo Tahi! Proti temu nasilju protestiram. Izpustite me! Jaz sem plemič!“

„Bog vedi,“ je zakinkal Tahi z glavo, „najprej je treba poiskati tvoje plemsko pismo. Dolej moraš že potpeti.“

„To bo težko šlo, Vaša milost,“ se je nasmehnil Drmačič, „ko je pobegnil in ko smo mu pregnali ženo in otroke, smo prenočili v njegovem domu. Tu sem podkuril peč z nekakimi papirji, med katerimi je bila tudi pisana oslov-ska koža.“

Uklenjenec se je zdrznil od groze, obupano zgrabil z rokami za prsa, da so verige zažvenketale in zamolklo zastokal od bolečine, jeze in groze. „Bog! Moj Bog!“ je zaškripal z zobmi, „ali še živiš?“

„Petričević!“ je zapovedal Tahi, „pelji tega gospoda v spodnjo kamrico, pazi dobro nanj in pomni: on ne mara od mene niti mrvice niti kapljice, zato mu tudi ni treba ničesar dati.“

„Lahko noč, plemeniti gospod!“ se je zakrohotal pisar.

Uklenjeni je kleknil s koleno in pogledal proti nebu, oboroženci pa so ga s silo odvedli s seboj; gospod Tahi pa je veselo stopil po stopnjicah in v topli sobi še dolgo kramljaj z gospo Heleno, ki mu je povedala, da je bil davi pri njej gospod župnik Babič s vprašanjem, kje je mladi Gijuro Mogaič, o katerem pravijo ljudje, da je šel v Kanižo.

„Recite mu, gospa Helena,“ je odgovoril Tahi, „najprej, da so Mogaiča ujeli Turki in menda iz njega napravili kopuna, drugič pa, da se naj vražji pop ogiblje moje hiše, ker ga bom

želi se mnogo debatira o tem, in se ljudje pregovarjajo in prerekajo, kaj nam bodo volitve prinesle in kakšne zastopnike bomo poslali v Beligrad. Eno je gotovo, da namreč med kmetskim delovnim ljudstvom vedno bolj dozoreva republikanska ideja, ki bo pri prihodnjih volitvah stopila na dan. Stranke, ki bodo hotele pri prihodnjih volitvah pridobiti ljudi zase, bodo morale na vsak način privzeti in povdariti v svojem programu misel republikanstva. Tudi SLS se bode morala odločiti: ali smo monarhisti ali republikanci, vsi skupaj ne moremo iti, ker sta si to dva tako različna pojma, da ne gresta oba v en koš. To mišnašanje mora na vsak način odpasti in mora priti jasnost

tudi o tem. Volja naroda je, da se to izvede, in volja naroda mora biti vsaki stranki odločilna, če hoče veljati za ljudsko. Če pa kdo ve boljše misel, naj jo povel. Iz tega sledi samo eno: Naše ljudstvo se naj oklene idej »Avtonomista« in »Murske Straže«, katera lista pišeta v duhu vseh onih Slovencev, ki hočejo služiti Rešnici, iskati Pravice in ljubijo svojo domovino. Bodoče volitve, ki bodo plebiscit ljudske volje, pa bodo še bolj jasno povedale, kaj je edino prav, namreč velika jugoslovanska federacija in republika, upravljana na osnovi svetih idej Človečanstva, Pravice, Poštenja, Dela, Svobode, Bratstva in Enakosti. Tako mislimo trezni Kranjci.

Politika in zgodovina.

(D dalje.)

Ko je bila sklicana seja osrednjega odbora »Narod. Sveta« v Zagrebu (23. novem.), so vse tri slovenske stranke podale svoje predloge: zastopniki »vseslovenske ljudske stranke« (Izidor Cankar, Lovro Pogačnik, Bogumil Remec in Fr. Smodej) so predlagali obenem s hrvaškimi Starčevićanci, da se začne brez majoriziranja po odposlanceh pogajanja z zakonitim predstaviteljem srbskega naroda za ustvaritev skupne vlade, a zbor (plenium) »Narodnega Sveta« naj odobri sklepe pogajanj; »jugoslovanska demokratska stranka« (Vekoslav Kukovec) je predlagala skupno s hrvaško-srbsko koalicijo, da se razglasi popolno združenje vsega jugoslovanskega ozemlja bivše avstro-ogrske monarhije s Srbijo in Črno goro ter da v ta namen predsedništvo na podlagi krfske deklaracije in dalmatinskega predloga uredi skupno vlado s srbsko vlado v Belgradu, kar naj predloži v odobritev osrednjemu odboru »Narodnega Sveta«; socialisti so odobrvali (za Slovence Anton Kristan) dalmatinski predlog kot podlago za daljnji razgovor, a so namesto regentstva zahtevali direktorij treh oseb kot začasno vrhovno oblast do konstituantne.

Ožji odbor, v katerem je bil izmed Slovencev Izidor Cankar, je nato predlagal, kar se je tudi sprejelo (24. novembra), da se razglasi združenje države Slovencev, Hrvatov in Srbov na bivšem avstro-ogrskem ozemlju s Srbijo in Črno goro v enotno državo; odbor 28 oseb naj v sporazumu s srbsko vlado ter z zastopniki vseh strank v Srbiji in Črni gori izvede organizacijo enotne države po priloženih navodilih, ki se v bistvu skladajo z dalmatinskim predlogom; zaključke odobri prva seja parlamenta. Predlog ožjega odbora je sprejela »jugoslovanska demokratska stranka« brez pridržka;

»vseslovenska ljudska stranka« se je zavarovala proti temu, da bi sprejeti sklep posegal v pravice konstituantne in poudarjala, da bi bilo zlasti tudi treba, da se zbor (ne samo osrednji odbor) »Narodnega Sveta« bavi s to dalekosežno akcijo; socialisti so bili proti regentstvu. V odbor »osemindvajsetih«, ki je izvedel združenje s Srbijo dne 1. decembra 1918. leta, so bili izvoljeni izmed Slovencev Izidor Cankar, Anton Korošec, ki je pa bival takrat po državnih poslih v tujini, Albert Kramer in Anton Kristan. Končno ne smem zamolčati značilnega dejstva, da se je izgubilo preko ¾ spisov o delovanju zagrebskega »Narodnega Sveta« (Ferdo Šišić, Dokumenti itd)...

Posnetek: Vse tri slovenske stranke so govorile o jugoslovanskem narodu, o troimenskem narodu ali o enotnem narodu treh plemen: to terminologijo so prinašale s seboj zlasti izza svetovne vojne, ko so dokazale zaveznikom in nasprotnikom potrebo, da se Slovenci, Hrvati in Srbi združijo v eni državi kot narod ali nacija v političnem smislu besede, hoteč glede na ves svetovni položaj poudarjati svojo sorodnost ter voljo po združenju. Glede notranje uredbe sta »jugoslovanska demokratska« in »jugoslovanska socialno-demokratska stranka« zagovarjali enotno državo s krajevno samoupravo v občini in okrožju ter socialisti poleg tega še republiko, dočim se je »vseslovenska ljudska stranka« izjavljala za republiko (»Slovenec« je celo pisal o južnoslovanski federativni republiki) in zahtevala svobodno odločitev za Slovence brez majoriziranja, sklicujoč se na slovensko individualnost, ne da bi bila navajala konkretno zahtevo.

IV.

Ko je dobil odbor »osemindvajsetih« od zagrebskega »Narodnega

Sveta« polnomočje, da sklene združenje s Srbijo in Črno goro, oziroma izvede organizacijo enotne države, se ni to zgodilo brezpogojno, nasprotno se mu je naročilo, da postopa »po priloženih navodilih«. Po 7. točki navodil naj bi bila državna vlada sestavljena iz ministrov in državnih tajnikov za posamezne dežele; zakaj po 8. točki navodil so bili zunanji, vojaški, pomorstveni, državno-finančni ter poštno-brzojavni posli pridržani izključno državnim vladam, a druge posle naj bi bile vodile deželne, oziroma pokrajinske vlade v avtonomnem področju po navodilih in nadzorstvu državne vlade.

Začasna organizacija skupne države se ni izvajala po navodilih »Narodnega Sveta« v Zagrebu. Kakor ni obveljal ženevski dogovor, tako tudi ne zagrebski sklep. V tem je bila temeljna napaka, da se ni podrobneje določil način združitve, oziroma, da se niso v polni meri upoštevala vsaj navodila zagrebskega »Narodnega Sveta«, čeprav so bila samo prehodna. O pogajanjih za-

grebskih odposlancev s srbsko vlado nimamo uradnih zapiskov; zato tudi ne moremo na podlagi virov govoriti o prvotni slovenskih odposlancev. Ako je pisal »Slovenec« 1920. leta (3. novembra), da je »slovenska ljudska stranka« dosegla po svojem zastopniku, da se je sklenil 1. decembra 1918. leta sporazum s srbsko vlado, oziroma s krono, na temelju tistih načel, ki jih je postavil zagrebski »Narodni Svet«, na načelih avtonomije za tiste južnoslovanske dežele, ki so se pridružile Srbiji, ter da so bile te pravice jasno in določno zagotovljene v odgovoru regenta na adresu delegacije, je vsebovala ta trditev le to dejstvo, da se je v adresi sprejela 11. točka navodil, po kateri naj bi bili do konstituantne ostali v veljavi pod državnim nadzorstvom dotedanji avtonomni upravni organi, ki bi bili za svoje uradovanje odgovorni tudi avtonomnim predstavništvom, kar sta odobraval regent in srbska vlada v svojem odgovoru na adresu; toda ničesar drugega o avtonomiji ni obsegala ne adresa zagrebskih odposlancev ne regentov odgovor nanjo. (D dalje prili.)

Onevne vesti.

Zanimiva ugotovitev. Dne 22. aprila je nemški narod slavil 200. letnico rojstva enega svojih največjih mislecev Imanuela Kant-a. Te obletnice se pa niso spominjali samo Nemci, ampak ž njim vred ves kulturni svet. Spominjali so se tega dne tudi Slovenci in v »Slovenec« je dne 27. aprila izšel izpod peresa dr. Jožeta Puntarja članek pod naslovom »Ob Kantovi dvestoletnici, kjer beremo med drugim: »Kantov spis »Zum ewigen Frieden« (k večnemu miru), ki je leta 1795. izšel tik pod vtisi silne francoske prekucije... je plod najresnejšega razmišljanja v novi družbi, ... da se pripravijo razmere, ki bi garantirale pogoje za »večni mir na svetu. Ta spis stoji v moderni socialnopolitični kulturi kot svetilnik na gori ob razburkanem morju... Prav ta Kantov spis bi moral biti ravno nam Slovenom današnjih dni vodnik... Kdor pozna ta spis od blizu, ... se bo spomnil tudi na »mirotvorno republiko«, ki prizadeva politikom in državnikom Jugoslavije toliko nemirnih noči. Zakaj na prvem mestu med določili, ki naj dajo »večni mir« v novi moderni državi, stoji v Kantovem spisu zahteva: »Ustava v vsaki državi bodi republikanska.« Republikanska ustava pa mu pomeni toliko kot konstitucionalna državna ureditev, ki ima ločeno zakonodajno oblast od izvršilne z glavnim pogojem, da naj v vsem in pred vsem odločuje le ljudstvo samo. Druga določitev pa se tiče razmerja držav

med seboj in se glasi: »Mednarodno pravo naj bo zgrajeno na podlagi federacije svobodnih držav.« — Dr. Puntar nadaljuje: »Kdor hoče doumeti pomen našega domačega pacifizma (miroljubnosti, mirotvornosti), ... ta bo z zadovoljstvom spoznal, v čem tiči sila in moč ... tega pomembnega, resnično jugoslovanskega gibanja. Spoznal pa bo tudi, zakaj so se že tako na globoko zajedle te ideje med ljudstvom ter zakaj bodo sčasoma gotovo dosegle to, kar je znamenje časa, odkar je Švica postala zvezna republika ali Združene države Severne Amerike velika gospodarska in politična enota. Federacija balkanski držav ni utopija (sanje), je bližnja realnost (resnica).« — Kantov spis »Zum ewigen Frieden« bi toplo priporočali slovenski demokratski »inteligenci« — če si je ohranila še toliko razuma, da ga bo razumela.

Obširen oklic na ljudstvo bodo izdali 1. majnika hrvaški republikanci. V proglasu bodo jasno razložili svoje stališče napram sedanjim političnim razmeram. Proglas izdeluje poseben odbor, potrditi ga pa mora vodstvo hrvaške kmečke republikanske stranke.

Kako lažejo! Med Francijo in Jugoslavijo se zopet vrše pogajanja zaradi neke vojaške pogodbe. O teh pogajanjih ljudstvo oziroma parlament seveda nič ne ve, ker smo »demokratska« država. Pogoj te pogodbe poznamo samo nekateri »odločilni« možje, ki imajo nalogo,

Ali sem že poslal — naročnino?

sičér krcnil po njegovi sveti tonzuri. Lopov je, kmečkega rodu, pes, kakor vsa ostala kmečka smet!"

Od Svečnice je bilo preteklo pet dni. Gospod Tah se je ravno precej posladkal z zlato kapljico, ki so jo njegovi ljudje zaplenili v kleti Ivana Sabova v Brdovcu. Lica so mu žarela, oči bleščale. Veselo je skočil na noge, ves v dobri volji. Kapo je pomaknil na levo uho, stopil je po stopnjicah in začel klicati:

„Peter! He! Peter! Kje tičiš, falot!"

Takoj se je od nekod vzel Peter Bošnjak in se je globoko poklonil.

„Prinesi ključke-kamenite kamrice, da vidim, kako se naš plemeniti gost Ivan Sabov zabava. Vzemí tudi hlebec svežega kruha!"

Hlapec je poslušal gospodarja in tako sta čez nekaj časa šla po vijugastih stopnjicah niže, Peter s svetilko, hlebcom in ključki podzemске kamrice, za njim pa Tah. Po temnem podzemskem hodniku sta prišla do železnih vrat. Peter jih je odklenil in vstopil, za njim pa Tah. Ko je Peter privzdignil svetilko, si lahko to strašno kamrico pregledal. Iz tega kamenitega zaboja je skozi vrata puhnil vlažen, smrdljiv zrak. Gole, kamenite stene so bile tu in tam prevlečene z mahom in plesnijo, drugje zopet mokre od vode. V kotu je na kupu gnile slame

drgefal nekaj klobčič — mogoče živo bitje, mogoče človek. Da — človek bo! Pod krvavimi, trdimi cunjami vidiš človeško kožo, noge rdeče in modre, nabrekle, ozeble. Tudi roke vidiš, suhe, bele, kako so se krčevito zakopale v slamo; okoli rok in nog se spleta hladno železje. Mogoče pa je kaka žival? Včasih se zdrzne, včasih zarjove. Mogoče je to nekda človek bil. Menda že, kajti pod črnimi, krvavimi lasmi, ki so se prilepili k čelu, vidiš sivo, blede lice. Kakor da so ga kače izpile. Modre suhe ustne so odprte, izza njih se svetijo zobje kakor tigru. Temne oči žarijo kakor steklenemu psu in se neprestano vrtijo. Včasih ta klobčič vzdihne, včasih zarjove. In vendar se zdi, da je kakor prikovan na tla. Kako bi ne bil? Saj že pet dni ni niti jedel niti pil. Tah se je uprl z rokami v bok in se postavil pred klobčičem kakor pes pred mrtvo zverjo. V očeh mu je zažarelo sovražstvo, preziranje in divjaštvo.

„Oj, dragi gost! Oj Ivan! Kako ti je? Dobro?" je porogljivo vprašal Tah.

„Vode!" je zastokal človek in izbulil oči.

„Glej vruga, vodo pa smo pozabili, „odvrne Tah, „toda tukaj je svež kruh; bel je, jej boter! Menda si lačen!" In vrže hlebec jetniku. Ta se zdrzne in kakor da se ga je dotaknila kakšna čarobna moč, sede, zgrabi kakor kakšna opica oberoč hlebec in začne momljaje gristi in goltati sveži kruh, dokler ga ne pospravi do zad-

nje mrvice. Jetnik začne težko dihati, dvigne se in jokaje zastoka:

„Prosim, prosim, dajte mi popir — testament — za ženo — za otroke — oh! oh! dajte!" Tah ne reče nič.

„Prosim, prosim,“ dviga jetnik roke in širi suhe prste, „duhovnika, duhovnika mi pošljite, za božjo voljo!"

„Daj, oče, poklicati duhovnika!" se je za Tahom začul glas Gabrijela, ki se je radovedno prikradel.

„Marš, prismođa otroška!" je zavrnil Tah sina, „ali misliš, da bodo duhovniške čarovnije temu hudičevemu psu odvrle nebeška vrata? Nič!"

Jetnik se je zdrznil, začel vedno bolj trepetati, ustne so se mu odprle, usta začela tiščati pene, majaje se je vzdignil in zatulil:

„Vode — vode — drob gori — kruh gori — vode — vo — — —" nato pa je kakor kamen padel na kamen. Nekaj časa je bilo vse tiho. Peter je prislonil uho k jetnikovim prsom.

„Konec!" je rekel.

„No,“ se je Tah nasmehnil, „ta me bo še v peklu pomnil.“ Toda ko je pogledal mrtveca, čigar osteklenele oči so iz kota strmele vanj, ga je preletel mraz, da je odšel.

Kaj se je Tahu neki ono noč sanjalo?

(Dalje prihodnjic.)

da sklenejo to pogodbo lepo na skrivaj. Da se pogovori o pogojih te pogodbe s Francoski, se je odpeljal po uradnem poročilu naš minister vnanjih zadev dr. Ninčič »na Francosko v Marseille (reci: Marsej), da obišče svojo bolno mater«!! Belgrajski radovedneži so pa ugotovili, da se nahaja mati gospoda ministra v Belgradu! — Ali more še kdo na svetu našim uradnim poročilom še kaj verjeti?

gumijeve pete

in
gumijeve podplate

nosijo otroci in odrasli, ker so isti trpežni, poceni in ugodni za nositi.

Odkod ti novci? „Slovenski Narod“ piše dne 27. aprila pod naslovom „Radičeva propaganda, ubogi klerikalci“ tako-le: „Poleg ljubljanskega „Avtonomista“ izhaja v Sloveniji še drugo, jako originalno glasilo slovenskega avtonomizma. Imenuje se „Murska Straža“. Namenjena je „neodvisnim“ obmejnim Slovincem. Ta list servira tamošnjemu seljaštvu v zadnji številki sledeče modrosti: Vsak Slovenec: 1. Naj misli s svojimi možgani; 2. naj vsako nedeljo čita „Avtonomista“ in „Mursko Stražo“; 3. naj se zaveda, da je človek! To poslednje navodilo je res interesantno, ker se zdi, da se doslej uredniki „Murske Straže“ niso smatrali za ljudi, marveč za štirinožce. Spričo take pisave se človek povprašuje, ali smo Slovenci res padli na tako nizek nivo (stopinjo), da sme naš narod zapeljavati že vsak bedak. Poleg „Avtonomista“ ima sedaj Radič v Sloveniji za glasilo še „Mursko Stražo“, ki so jo preje financirali klerikalci. Odkod ti novci, ki jih troši Radič? — Da „Narod“ ne bo v dvomih, odkod ima „Avtonomist“ denar, mi povemo, da od Radiča „Avtonomist“ (z gotovostjo lahko rečemo, da „Murska Straža“ tudi ne) do danes ni prejel še niti vinarja, nač pa je „Avtonomist“ takoj, ko je bil ustanovljen, dobil od tedaj še živečega bivšega cesarja Karla tristo tisoč milijonov dvajsetdolarskih cekinov. Ali so se „Narodu“ možgani že tako skravlili, da se ne spominja več, kaj je on sam pisal pred 3 leti? (Pametnim ljudem pa bodi povedano, da se vzdržuje „Avtonomist“ iz naročnine in oglasnine. Naši računi so čisti in se o tem lahko vsak pošten človek prepriča na svoje oči). — „Četveronožce“ in še par dolgih ušes povrhu pa prepuščamo „Narodu“. Kjer se jih zbira že tako veliko število, bo še za enega prostor.

K. WIDMAYER PRI „SOLNCU“

za vodo. Priporočam: Raznovrstno perilo, svilnate in druge robce, šerpe. Manufakturno blago, obleke, predpasnike. Vso opravo za novorojenčke, maje in nogavice domačega izdelka. Venčke in šopke za neveste in birmanke; kovtre, abtahe (peče)! Na debelo primeren popust.

Kri bo v potokih tekla, ko bodo sekla bridka jekla. „Orjuna“, glasilo „ingoslovanskih nacionalistov“ piše: „V založništvo „Avtonomista“ je izšla pod naslovom „Mala politična šola za slovenske kmete in delavce“ brošura, katero so napisali „slovenski republikanci“. Kateri zajec tiči za grmom, nam postane jasno, ko prečitamo vsebino. Ni nam treba podarjati, da izrablja brošura vse instinkte mase na najbolj naiven način, pač pa se čudimo, da je pasirala cenzuro brošura, ki vsebuje nebroj za državo žaljivih mest kot n. pr. „štoletna hlapčevska vzgoja nas je po-

gnala takoj po smrti avstrijskega gospodarja pod novega gospodarja v Belgrad.“ V takem tonu je pisana cela brošura in refren je seveda: Človečanstvo — Slovenstvo — Federacija — Republika. — Poleg tiskovne propagande pa si je Radič znal v Sloveniji pridobiti z denarjem, ki ga mu pošiljajo nasprotniki države, par „značajnih“ ljudi, ki vrše že sedaj tajno propagando zanj in upajo, da bodo pri prihodnjih volitvah dosegli v Sloveniji znatne uspehe. Mi za danes ta pojav novega Radičevega človečanstva samo registriramo, ker nas pušča precej mirne. Zagotavljamo pa Radiču in njegovim agentom, da bo, predno bo izvoljen v Sloveniji še kak Radičev poslanec, preteklo, če treba, še precej — krvi. — Kar se tiče kolin in krvi, smo mnenja, da je za take stvari treba dveh: enega, ki kolje, in drugega, ki se da klati. Če se bodo dali slovenski kmetje klati od „Orjunašev“, dvomimo. Kar se pa tiče Radičevega denarja, si dovolj jemo vljudo prositi „Orjuna“, naj javno pove: Kdo, kedaj, kje, zakaj, in koliko denarja je prejel kakšen slovenski republikanec od Radiča? Prosimo, povejte! — Za reklamo, ki jo je napravila „Orjuna“ za brošuro „Mala politična šola“, se pa pristržno zahvaljujemo. Boljše reklame si ne želimo. Brošura se dobi za 3 dinarje pri upravi „Avtonomista“, Ljubljana, Breg št. 12.

»Jutro« piše: »Mali gad bi bil rad Prepeluhov list „Avtonomist“. Greje ga Radičeva republika, zato na „Jutro“ in unitariste (= belgrajske petoliznike) sika. Se mu bo že obrusil jeziček, saj ni gad, temveč — slepiček.« — Te besede je napisal v »Jutru« en velik — liček.

Kako Slovenija propada. Nedavno so objavili razni listi uradne podatke o stanju živine v Sloveniji. Mi številk ne bomo ponavljali, pač pa ugotavljamo, da se je število vseh vrst živali v Sloveniji znižalo. Mi imamo danes manj goveje živine v deželi kakor pred letom, imamo manj prašičev in celo manj perutnine. Nazadovani smo torej na celi črti. Uradne številk nam sicer ne povedo vzrokov tega nazadovanja, lahko pa si te vzroke mislimo. Kmet živine gotovo ne prodaja, če mu ni treba, oziroma on jo proda samo toliko, kolikor je rediti ne more. Če pa prodaja več, je k temu prisiljen. Zato ni dvoma, da so tudi naši kmetje odprodali lep del svoje živine in perutnine prisiljeni, in sicer prisiljeni v prvi vrsti zaradi visokih davkov. Državna oblast kmetom ni odvzela le enega dela njihovih dohodkov, ampak je prisilila kmete, da so načeli tudi že svoj kapital. Kdor pa mora načeti svoj kapital, je revež, ki pride prej ali slej ob vse. Državna oblast pa vsega tega ne vidi. Kje neki bo državna oblast polirala davke, ko bo cela Slovenija en sam velik kup beračije?

O Radiču pripoveduje „Jutro“, da ga bo avstrijska vlada izgnala z Dunaja. Naša vlada je namreč pritiskala na dunajsko vlado, naj Radiča izžene. To postopanje naše vlade proti eni sami osebi jasno kaže, kako nizko stoji še naša politična izobrazba. Kaj je ena sama oseba? Lahko je mnogo, lahko pa tudi nič. Glavna stvar ali princip, načelo ali nauk, ki ga ta ali ona oseba zastopa, ne pa oseba sama. Raniki dr. Krek je bil gotovo imenitna oseba in velik talent. Nekega dne pa je umrl. Ali je bilo z njegovo smrtjo konec tudi one stranke, katere duša je bil? Vsi vemo, da ta stranka še danes živi in sicer prav krepko živi. Glavna stvar namreč ni bila Krekova oseba kot taka, ampak glavna stvar so bili principi, ki jih je zastopal, in principi traja dalje kot človeško življenje, če so dobri in zdravi. Tako je tudi z Ra-

diečm. Ali belgrajska vlada res misli, da bo z Radičem vred kar čez noč konec tudi republikanske ideje? Kakšno strašno so ti ljudje zaslepljeni!

Hud boj se je začel v najnovejšem času med „liberalci“ ali „naprednjaki“ in med „klerikalci“. Vse „napredno“ časopisje strelja na klerikalce z najtežjimi topovi. Nas zanima ta boj zato, ker vemo iz starih izkušenj pod Avstrijo, da se za vsako tako kanonado skriva nekaj drugega. Kadar so namreč hoteli v Avstriji Slovincem eno prisoliti, takrat so vselej raznetili boj med „liberalci“ in „klerikalci“. Ko pa je bila bojna strast dovolj razpaljena, takrat so nam pa na tihem vrinili kakšnega Nemca za predsednika sodišča ali kaj podobnega. Mi smo se pa kregali lepo naprej. Kakor je bilo pod Avstrijo, tako je še danes. Spremenilo se je samo ime, metode so pa ostale stare. Kakor hitro bo dahanjski boj med liberalci in klerikalci dovolj

razvnet, bomo pa dobili vsi skupaj iz Belgrada kakšno prav pošteno brco.

Samo 3 Din naj pošlje oni, ki še doslej ni plačal brošure „Mala politična šola“. Zato se naj vsak takoj prepriča ali je znesek že poslan ali ne.

Vrednost našega denarja je začela pretekli teden na mednarodnem trgu zopet nekoliko padati. Dinar, ki se je držal v Švici precej dolgo na višini 100 dinarjev za 7 frankov in 15 centimov, je padel na 6 frankov 95 centimov za 100 dinarjev.

Nakup gozdov, desk, tramov in drv. Zaloga trboveljskega premoga in drv. Prodaja na debelo in drobno. - Plačljivo tudi na obroke.

DRUŽBA ILIRIJA

Ljubljana, Kralja Petra trg 8.
Telefon št. 220.

Gospodarstvo.

Državna trošarina na vino (vinski mošt) in občinske doklade k tej trošarini v Sloveniji.

V 35. šte. „Uradnega lista“ objavi delegacija ministrstva financ v Ljubljani statistiko o državni trošarini na vino (vinski mošt) in občinskih dokladah k tej trošarini v Sloveniji za leti 1922. in 1923. Iz tabele je razvidna obremenitev vina z občinskimi dokladami in sicer število občin, ki v posameznih davčnih okrajih doklade pobirajo in število občin, ki jih v dotičnih davčnih okrajih sploh imamo, ter odstotna obremenitev v posameznih občinah, iz tabele II, so pa razvidne količine vina, ki so bile zatrošarinjene v posameznih okoliših oddelkov finančne kontrole ter zneski državne trošarine in občinskih doklad k tej trošarini, ki so bili od dotičnih količin pobrani.

Za letos je morala delegacija zneske državne trošarine in občinskih doklad izkazati po okoliših oddelkov finančne kontrole in ne po davčnih okrajih, ker statistični podatki po davčnih okrajih ne bi bili zanesljivi. V bodoče se bo to uredilo enotno.

V ozemlju ljubljanske oblasti je bilo zatrošarinjenega vina in vinskega mošta:

v letu 1922.	170.944,04 hl
v letu 1923.	192.660,65 hl

Od tega odpade na Ljubljano:

v letu 1922.	63.575,14 hl
in v letu 1923.	57.588,33 hl

Ljubljana je torej v letu 1923. nazadovala, ozemlje ljubljanske oblasti sploh pa napredovalo.

V ozemlju mariborske oblasti je bilo zatrošarinjenega vina in vinskega mošta:

v letu 1922.	153.381,11 hl
--------------	---------------

Pomen zadrug in kmetskega dela.

V človeški družbi imamo razne oblike združitve, počenši od poldivjih ljudi pa vse do modernih držav in mednarodnih skupin. Razločujemo svobodno in prisilne združitve. Zgodovina nam dokazuje, da so vse svobodne združitve napredovale in procvitale, kar pa je bilo združeno s silo, je moralo propasti.

Najpolnejše svobodne združitve so zadrug, ki vsled tega tudi napredujejo. Nasprotno pa vidimo, da propadajo države, ki niso nastale na podlagi svobodnega izraza ljudske volje. Zadrug so zatore poklicane, da zamenjajo vsako prisilno združitve ljudi.

Da morejo zadrug vršiti svojo nalogo, morajo biti njih člani vestni, zlasti pa morajo poznati pravo vrednost žive sile in človeškega dela. Četudi mrtva glavica, kakor sirovine, stroji in zemlja predstavljajo ogromno vrednost, vendar brez žive sile ne pomenjajo ničesar.

Največjo vrednost vsakega naroda tvori njegova živa sila, — njegovi člani. Velika in močna kultura se more razvijati samo v gosto naseljenih krajih. Posamezni kraji so lahko obdareni z največjim naravnim bogastvom in najboljšim podnebjem,

pa ostanejo pusti in divji, če nimajo zadosti ljudi. Obratno so tudi najrevnejši, peščeni in mrzli kraji lahko bogati in napredni, ako jih mnogo pridnih ljudskih rok dobro obdela.

Dosedaj še nismo poznali, niti se nismo naučili, kako naj cenimo vrednost posameznega človeka. V časih vladanja denarja so temu demonu žrtvovali ljudi, njihovo zdravje, življenje in potomstvo; vse je bilo zapostavljeno takrat, ko je bilo glavno vprašanje denar. Največja kulturna sramota današnje dobe je ta, da se človeka z ozirom na njegovo družabno stališče še zmiraj presoja po njegovem premoženju.

Človek je vreden toliko, kolikor je vredno njegovo delo. Človeka je torej ceniti pravilno po njegovem delu. Nikjer drugod ne more priti delo tako do svoje polne veljave, kakor v zadrugah, oz. zadrugi ureditvi države. Toda predno moremo prav oceniti naše delo, se moramo naučiti z njim štedljivo gospodariti.

Nikjer ne propada človeško delo bolj, kakor v kapitalistični državi; ono propada tukaj na dva načina:

Prvič je kapitalistični ustroj države ustvaril celo armado nedelavcev in rentnikov, ki svoje delovne

sile, ali nikakor ne uporabljajo za obče koristne svrhe, ali pa jih uporabljajo celo na splošno škodo.

Drugič propada človeško delo, ako se ne smatra kot obče koristno dobro, katero se naj, kakor vsak uporablja, ampak se ceni kot navadno drug koristen material ekonomično kot roba, ki se nosi na trg in prodaja. Cena tega dela se ne odločuje po njegovi pravi vrednosti, temveč je od-

visna od slučaja, čestokrat tudi od sebičnih interesov tistih, ki to delo k... jejo ter pri tem gledajo, da na njem kar največ zaslužijo, t. j., da čim manj plačajo in ga tem bolje izkoristijo. Naravno je, da človek, ki pod takšnimi pogoji daje svojo delovno silo, ne more imeti nikakega jamstva za svoje življenje, niti za svoje zdravje, niti za svoj in ne svojcev obstanek.

IZDAJA LJUBLJANSKA ORGANIZACIJA SLOVENSkih AVTONOMISTOV.
Odgovorni urednik Drago Brozovič.
Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

Najboljša kolesa, šivalne stroje,

vsakovrstne stenske in žepne ure, ter budilke kakor tudi kolesne plašče in zračnice ter vse dele koles kupite najceneje v trgovini PLEVEL v Preski pri Medvodah.

FR. SLOVNIK LJUBLJANA, Stari trg 2.

priporoča po najnižjih cenah svojo zalogo izgotovljenih oblek in manufakture. Obleke po meri se točno izvršujejo.

Antikvarijat, knjigarna HINKO SEVAR Ljubljana, Stari trg 34

kupuje in prodaja različne knjige v vseh jezikih po ugodnih cenah.

THE REX CO LJUBLJANA, GRADIŠČE 10.

Telefon šte. 268.

Najboljši pisalni, razmnoževalni in kopirni stroji.
VSE PISARNIŠKE POTREBŠČINE.

Pošljite naročnino!

ELIN

družba za električno industrijo d. z. o. z.

Gradi električne centrale in naprave.

Velika zaloga motorjev in električnega materiala. - Cene izredno nizke. - Postrežba točna. Na željo poset inženirja brezplačno.

Ljubljana, Dunajska cesta 1, telefon št. 68.

Maribor, Vetrinjska ulica 11, telefon št. 239.

Nove lepe slovenske knjige!

Ravnokar so izšle nove knjige:

Regina Povest G. Kelerja, poslovenil dr. Joža Glonar. Cena Din 5-

Občinsko dete

Srbska vaška povest, spisal Branislav Nušić. Poslovenil Cv. Golar. — Cena dinarjev 15 —.

Zeleni kader

Povest iz viharne dni našega narodnega osvobajanja, spisal Ivan Zorec. — Cena Din 14 —

Poštnina Din 1 —

Tiskali in založili

**J. Blasnika nasl., Ljubljana
Breg št. 12.**

Vse knjige se lahko naroče po dopisnici.

Knjige so res lepe in za ljudstvo zelo primerne in zabavne.

Nadalje priporočamo politične študije prof. dr. Drag. Lončarja, ki so izšle v knjigi pod naslovom

„Politika in zgodovina“

Tudi ta knjiga je izšla v založbi tiskarne

**J. Blasnika nasl., Ljubljana
Breg št. 12.**

Kdor se zanima za politična vprašanja in za boj za avtonomijo Slovenije, naj to knjigo bere!

Cena Din 30 —.

Franc Szantner

Ljubljana, Šelenburgova ul. 1

trgovina čevljev in specialna tvrdka za ortopedična in anatomska obuvanja

**sprejema
vsa naročila po meri
in popravila.**

MERAKL

barve, mastila, lake, kit, emajle, kistove (čopiče) in zajamčeno čisti firneš najboljše kakovosti nudi

Medić-Zankl

družba z o. z.

Maribor, Ljubljana, Novi Sad,
podružnica. centrala. skladišče.

Tovarne:

Ljubljana - Medvode.

Prvorazredni moderni brzo-pisalni stroj

STOEWER - RECORD

Vrhunec fine mehanike.

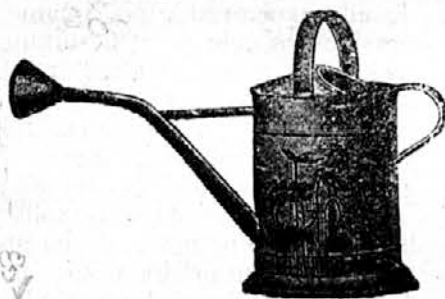
Zastopstvo:

Ludovik Baraga

Ljubljana

Šelenburgova ulica št. 6. I./d.

ŠKROPILNICE

vseh vrst
izdeluje
najceneje

„Jugometalija“

splošna kovinarska industrija

v Ljubljani, Kolodvorska ulica št. 18./10.

Zadružna banka v Ljubljani

Brzjavi: Zadrubanka.

Aleksandrova cesta šte. 5.

Telefon šte. 367.

Vplačani kapital Din 3,000.000.

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje

Trgovska banka d. d., Ljubljana

PODRUŽNICE:

Maribor, Novo mesto,
Rakek, Slovenjgradec,
Slovenska Bistrica

Dunajska cesta 4. (v lastni stavbi)

KAPITAL IN REZERVE DIN 18,300.000.—

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.

Brzjavi: Trgovska

Telefoni: 139, 148, 458

EKSPOZITURE:

Konjice,
Meža-Dravogr.,